

AGATHA CHRISTIE

Μια αυτοβιογραφία

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: AN AUTOBIOGRAPHY
Από τις Εκδόσεις HarperCollinsPublishers, Λονδίνο 2011

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Μια αυτοβιογραφία**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Agatha Christie

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Χρήστος Καψάλης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαρία Μπανούση

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά, Μερσίνα Λαδοπούλου

ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου

© Agatha Christie Limited, 1936. All rights reserved.

The AC Monogram Logo is a trade mark, and AGATHA CHRISTIE, POIROT and the Agatha Christie Signature are registered trade marks of Agatha Christie Limited in the UK and elsewhere. All rights reserved.

© Εξωφύλλου: HarperCollinsPublishers Ltd.

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2018

Πρώτη έκδοση: Εκδόσεις Λυχνάρι

Δεύτερη έκδοση: Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ, Δεκέμβριος 2018, 5.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2823-9

Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2824-6

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση

Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα

Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece

Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece

Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr

www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

AGATHA CHRISTIE

Μια αυτοβιογραφία

*Μετάφραση:
Χρήστος Καψάλης*

ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΑΓΚΑΘΑ ΚΡΙΣΤΙ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Η μυστηριώδης υπόθεση στο Στάιλς

Πέντε μικρά γουρουνάκια

Φόνοι με αλφαβητική σειρά

Έγκλημα στο Οριάν Εξηρές

Ο Πουαρό ερευνά

Φόνος στο πρεσβυτέριο

Το πτώμα στη βιβλιοθήκη

Και δεν έμεινε κανένας

Δέκα ύποπτοι για φόνο

Μια αυτοβιογραφία

Περιεχόμενα

Εισαγωγικό σημείωμα	9
Πρόλογος	11
Μέρος Πρώτο: Άσφιλντ	17
Μέρος Δεύτερο: «Κορίτσια και Αγόρια Βγαίνουν να Παίξουν»	85
Μέρος Τρίτο: Μεγαλώνοντας	147
Μέρος Τέταρτο: Γνωριμία, Φλερτ, Ανακοίνωση, Γάμος	213
Μέρος Πέμπτο: Πόλεμος	293
Μέρος Έκτο: Ο Γύρος του Κόσμου	377
Μέρος Έβδομο: Η Χώρα του Χαμένου Περιεχομένου	420
Μέρος Όγδοο: Δεύτερη Άνοιξη	473
Μέρος Ένατο: Η Ζωή με τον Μαξ	551
Μέρος Δέκατο: Ο Δεύτερος Πόλεμος	630
Μέρος Ενδέκατο: Φθινόπωρο	663
Επίλογος	693
Ευρετήριο	697

Εισαγωγικό Σημείωμα

Η Άγκαθα Κρίστι ξεκίνησε να γράφει αυτό το βιβλίο τον Απρίλιο του 1950· το ολοκλήρωσε περίπου δεκαπέντε χρόνια αργότερα, όταν ήταν εβδομήντα πέντε ετών. Οποιοδήποτε βιβλίο γραμμένο στη διάρκεια μιας τόσο μακράς περιόδου αναπόφευκτα περιλαμβάνει επαναλήψεις και ασυμφωνίες, οι οποίες και τακτοποιήθηκαν. Τίποτα το σημαντικό δεν παραλείφθηκε όμως: ουσιαστικά, αυτή είναι η αυτοβιογραφία στη μορφή που θα επιθυμούσε η ίδια η συγγραφέας να έχει.

Την ολοκλήρωσε όταν ήταν εβδομήντα πέντε ετών, καθώς, όπως το έθεσε, «φαίνεται πως είναι η κατάλληλη στιγμή να σταματήσω. Γιατί, σε ό,τι αφορά τη ζωή, δεν υπάρχει κάτι άλλο να ειπωθεί». Τα τελευταία δέκα χρόνια της ζωής της συνοδεύτηκαν από ορισμένες αξιοσημείωτες επιτυχίες: την κινηματογραφική μεταφορά του *Murder on the Orient Express*· τη συνεχιζόμενη, εκπληκτική πορεία του *The Mousetrap* την εντυπωσιακή αύξηση των πωλήσεων των βιβλίων της, χρόνο με τον χρόνο, και την κατάκτηση στις Ηνωμένες Πολιτείες της πρώτης θέσης στους καταλόγους των ευπώλητων, θέση την οποία επί μακρόν διατήρησε στη Βρετανία και την Κοινοπολιτεία· τη χρίση της το 1971 ως Dame του Τάγματος της Βρετανικής Αυτοκρατορίας. Όμως όλα αυτά δεν ήταν παρά επιπλέον δάφνες για επιτεύγματα τα οποία, όπως η ίδια θεωρούσε, βρίσκονταν ήδη πίσω της. Το 1965 ήταν σε θέση να γράψει με ειλικρίνεια: «Είμαι ευχαριστημένη. Έχω κάνει αυτά που ήθελα να κάνω».

Παρότι το βιβλίο αυτό είναι μια αυτοβιογραφία και ξεκινά, όπως θα έπρεπε να ξεκινούν οι αυτοβιογραφίες, από την αρχή και συνεχίζεται μέχρι το χρονικό σημείο όπου ολοκλήρωσε όσα είχε να πει, η Άγκαθα Κρίστι δεν επέτρεψε στον εαυτό της να περιοριστεί αυστηρά από τη χρονολογική σειρά των γεγονότων. Μέρος της απόλαυσης που προσφέρει αυτό το βιβλίο είναι ο τρόπος με τον οποίο μετατοπίζεται προς όποια κατεύθυνση την οδηγεί η σκέψη της· βάζει μια άνω τελεία εδώ

προκειμένου να αναλογιστεί τις ακατανόητες συνθήκες των καμαριέρων ή τις παρηγοριές των γηραιών· πραγματοποιεί ένα άλμα στο μέλλον λίγο παρακάτω, καθώς κάποιιο στοιχείο του παιδικού της χαρακτήρα της θυμίζει έντονα τον εγγονό της. Ούτε αισθάνεται την όποια υποχρέωση να συμπεριλάβει τα πάντα. Ορισμένα επεισόδια, τα οποία για κάποιους ενδεχομένως θα θεωρούνταν σημαντικά –η περίφημη εξαφάνιση, λόγου χάρη–, δε μνημονεύονται, αν και, ως προς τη συγκεκριμένη υπόθεση, οι αναφορές σε άλλα σημεία του βιβλίου σε ένα προγενέστερο επεισόδιο αμνησίας προσφέρουν κάποια στοιχεία ως προς την πραγματική διάσταση των γεγονότων. Όσο για τα υπόλοιπα, «θυμήθηκα, φαντάζομαι, αυτά που ήθελα να θυμηθώ», και παρότι περιγράφει τον χωρισμό της από τον πρώτο σύζυγό της με συγκινητική αξιοπρέπεια, αυτά που συνήθως προτιμά να θυμάται είναι οι χαρούμενες και διασκεδαστικές στιγμές της ύπαρξής της. Ελάχιστοι άνθρωποι έχουν αντλήσει εντονότερη ή περισσότερο ποικιλόμορφη χαρά από τη ζωή, και το βιβλίο αυτό, πάνω από όλα, είναι ένας ύμνος στη χαρά της ζωής.

Αν είχε προλάβει να δει το βιβλίο αυτό να τυπώνεται, αναμφίβολα θα είχε θελήσει να ευχαριστήσει πολλούς από εκείνους τους ανθρώπους που βοήθησαν να γνωρίσει τόση χαρά στη ζωή της: πρώτα, βέβαια, τον σύζυγό της Μαξ και την οικογένειά της. Ίσως να μην είναι άστοχο να ευχαριστήσουμε εμείς, οι εκδότες της, *εκείνη*. Επί πενήντα χρόνια μας κατέτρυχε, μας μάλωνε και μας ενθουσίαζε: η επιμονή της στο καλύτερο, σε κάθε πτυχή των εκδόσεων, μας έθετε αντιμέτωπους με μια διαρκή πρόκληση: το χιούμορ της και η αγάπη της για τη ζωή χάριζε ζεστασιά στις δικές μας ζωές. Το ότι αντλούσε μοναδική ευχαρίστηση από τη συγγραφή αναδεικνύεται ολοφάνερα μέσα από αυτές τις σελίδες: αυτό που δε φαίνεται είναι ο τρόπος με τον οποίο ήταν ικανή να επικοινωνεί εκείνη την απόλαυση σε όλους όσοι εμπλέκονταν στο έργο της, έτσι ώστε το να εκδίδουμε τα έργα της καθιστούσε τη δουλειά μας αστείρευτα όμορφη. Είναι βέβαιο ότι, τόσο ως συγγραφέας, όσο και ως άνθρωπος, η Άγκαθα Κρίστι θα παραμείνει μοναδική.

Πρόλογος

Νιμρούντ, Ιράκ, 2 Απριλίου 1950

Νιμρούντ είναι το σύγχρονο όνομα της αρχαίας Καλάχ, της στρατιωτικής πρωτεύουσας των Ασσυρίων. Η βάση μας, η Οικία της Ερευνητικής Αποστολής, είναι ένα κτίριο φτιαγμένο από λασπότουβλα. Εκτείνεται στην ανατολική πλευρά του υψώματος και διαθέτει κουζίνα, καθιστικό και τραπεζαρία, ένα μικρό γραφείο, ένα δωμάτιο εργασίας, ένα σχεδιαστήριο, μια μεγάλη αποθήκη κι έναν μικροσκοπικό σκοτεινό θάλαμο (όλοι μας κοιμόμαστε σε σκηνές). Όμως φέτος προστέθηκε ένα ακόμα δωμάτιο στην Οικία, ένα δωμάτιο το οποίο έχει διαστάσεις περίπου τριών τετραγωνικών μέτρων. Διαθέτει γύψινο πάτωμα, σκεπασμένο με αχυρένια χαλάκια, καθώς και δυο τραχιά κιλίμια. Στον τοίχο κρέμεται ένας πίνακας, έργο ενός νεαρού Ιρακινού καλλιτέχνη, που απεικονίζει δύο γαϊδούρια τα οποία διασχίζουν το Παζάρι, κι όλα αποδίδονται μέσα από έναν λαβύρινθο ζωηρόχρωμων κύβων. Υπάρχει κι ένα παράθυρο με θέα στα ανατολικά, προς τις χιονισμένες βουνοκορφές του Κουρδιστάν. Στην εξωτερική πλευρά της πόρτας έχει στερεωθεί μια τετράγωνη κάρτα, πάνω στην οποία είναι αποτυπωμένες στη σφηνοειδή γραφή οι λέξεις ΜΠΕΪΤ ΑΓΚΑΘΑ (Σπίτι της Άγκαθα).

Επομένως, αυτό είναι το «σπίτι» μου και το σκεπτικό είναι πως μέσα σε αυτό απολαμβάνω απόλυτη ησυχία και μπορώ να ασχοληθώ σοβαρά με τη συγγραφή. Καθώς οι ανασκαφές προχωρούν, κατά πάσα πιθανότητα δε θα υπάρξει καθόλου χρόνος για γράψιμο. Αντικείμενα θα χρειαστεί να καθαριστούν και να αποκατασταθούν. Θα ακολουθήσει η φωτογράφιση, η περιγραφή, η καταχώριση και η συσκευασία. Όμως για την πρώτη εβδομάδα με δέκα ημέρες λογικά θα υπάρχει μια σχετική χαλαρότητα.

Είναι γεγονός ότι υπάρχουν ορισμένα εμπόδια στο να συγκεντρωθεί κάποιος. Στην τσάντα από πάνω, Άραβες εργάτες χοροπηδούν φω-

νάζοντας χαρούμενα ο ένας στον άλλο, καθώς μετακινούν σκάλες που δεν είναι καλά στερεωμένες. Σκυλιά γαβγίζουν, γαλοπούλες γουργουρίζουν. Ο ντορής του χωροφύλακα κουδουνίζει την αλυσίδα του και τόσο το παράθυρο όσο και η πόρτα αρνούνται να παραμείνουν κλειστά, ανοίγοντας εναλλάξ με κρότο. Κάθομαι μπροστά σε ένα σχετικά σταθερό ξύλινο τραπέζι και δίπλα μου στέκει ένα ζωηρόχρωμο τσίγκινο κουτί, το οποίο κουβαλάνε οι Άραβες στα ταξίδια τους. Μέσα σε αυτό σκέφτομαι να φυλάω το κείμενό μου καθώς θα προχωράει.

Κανονικά, έπρεπε να γράφω ένα αστυνομικό μυθιστόρημα, όμως υπακούοντας στη φυσική παρόρμηση του συγγραφέα να γράφει για οτιδήποτε εκτός από αυτό που θα έπρεπε κανονικά να γράφει, λατταρώ, εντελώς απρόσμενα, να γράψω την αυτοβιογραφία μου. Η ανάγκη να γράψει ο άνθρωπος την αυτοβιογραφία του, όπως μου έχουν πει, αργά ή γρήγορα κατακυριεύει τον καθένα. Ξαφνικά με έχει κατακυριεύσει.

Εξετάζοντας το θέμα προσεκτικότερα, η λέξη αυτοβιογραφία παρσαίνει μεγάλοςχημη. Υπαινίσσεται μια συγκροτημένη μελέτη ολόκληρης της ζωής ενός ανθρώπου. Υπαινίσσεται ονόματα, ημερομηνίες και τόπους, αραδιασμένα σε τακτική, χρονολογική σειρά. Αυτό που θέλω είναι να βουτήξω το χέρι μου στα τυφλά σε ένα βάζο και να τραβήξω από μέσα μια χούφτα ανάκατες αναμνήσεις.

Έχω την αίσθηση πως η ζωή αποτελείται από τρία μέρη: το απορροφητικό και συνήθως ευχάριστο παρόν, το οποίο καλπάζει από το ένα λεπτό στο άλλο με σαρωτική ταχύτητα· το μέλλον, αδιόρατο και αβέβαιο, για το οποίο ο άνθρωπος μπορεί να κάνει πολλά ενδιαφέροντα σχέδια, όσο πιο τολμηρά και απίθανα τόσο το καλύτερο, μιας και μπορείς –καθώς τίποτα δεν πρόκειται να εξελιχθεί έτσι όπως το περίμενες– τουλάχιστον να το διασκεδάσεις καταστρώνοντας σχέδια· και, τρίτον, το παρελθόν, τις αναμνήσεις και τις πραγματικότητες, οι οποίες αποτελούν το θεμέλιο της τωρινής ζωής του ανθρώπου, στοιχεία που ανασύρονται έξαφνα από ένα άρωμα, το σχήμα ενός λόφου, ένα παλιό τραγούδι, κάτι μικρό και ασήμαντο που κάνει ξαφνικά τον άνθρωπο να πει «θυμάμαι...» με μια παράξενη και εντελώς ανεξήγητη ευχαρίστηση.

Αυτή είναι μία από τις παρηγοριές που συνοδεύουν το πέρασμα του χρόνου και είναι πράγματι μια ιδιαίτερα απολαυστική παρηγοριά... το να θυμάσαι.

Δυστυχώς, συχνά επιθυμείς όχι μονάχα να θυμηθείς, αλλά και να

μιλήσεις για τα όσα θυμάσαι. Και αυτό, οφείλεις να υπενθυμίζεις συνεχώς στον εαυτό σου, είναι βαρετό για τους άλλους. Γιατί να τους ενδιαφέρουν, άλλωστε, αυτά που είναι η δική σου, και όχι η δική τους, ζωή; Πάντως, σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν είναι νέοι, σε αντιμετωπίζουν με ένα κάποιο ιστορικό ενδιαφέρον.

«Φαντάζομαι», λέει μια μορφωμένη κοπέλα με ενδιαφέρον, «πως θυμάστε *τα πάντα* από την εκστρατεία στην Κριμαία, σωστά;»

Κάπως πληγωμένη, απαντώ πως δεν είμαι και τόσο γριά. Αντίστοιχα, διαψεύδω την οποιαδήποτε συμμετοχή στην Ινδική Επανάσταση. Όμως ομολογώ ότι θυμάμαι ορισμένα πράγματα από τον Πόλεμο των Μπόερς... όπως είναι φυσικό, μιας και ο αδερφός μου πολέμησε σε αυτόν.

Η πρώτη ανάμνηση που ξεπηδά στον νου μου είναι μια ολοκάθαρη εικόνα της αφεντιάς μου να περπατά στους δρόμους της Ντινάρ, την ημέρα που είχε λαϊκή αγορά, μαζί με τη μητέρα μου. Ένα αγόρι που κουβαλά ένα πελώριο καλάθι με σκουντάει άγαρμπα, έτσι που μου γδέρνει το χέρι και παραλίγο να με γκρεμίσει. Πονάω. Βάζω τα κλάματα. Είμαι νομίζω περίπου επτά χρόνων.

Η μητέρα μου, που προτιμά τη στωική συμπεριφορά στους δημόσιους χώρους, με μαλώνει.

«Σκέψου», λέει, «τους γενναίους στρατιώτες μας στη Νότια Αφρική».

Η απάντησή μου είναι να σκούξω: «Δε θέλω να είμαι γενναίος στρατιώτης. Θέλω να είμαι μια δειλή!»

Τι είναι αυτό που κυβερνά την επιλογή των αναμνήσεων; Η ζωή είναι σαν να κάθεται στην αίθουσα ενός κινηματογράφου. Καρέ! Να με κοριτσάκι, να τρώω εκλέρ στα γενέθλιά μου. Καρέ! Έχουν περάσει δύο χρόνια και κάθομαι στα γόνατα της γιαγιάς μου, καθώς εκείνη, με κάθε σοβαρότητα, με δένει σαν κοτόπουλο που μόλις μας παρέδωσε ο κύριος Γουάιτλι, ο χασάπης μας, κι εγώ κοντεύω να πάθω υστερία από τα γέλια, τόσο πανέξυπνο είναι το αστείο.

Σκόρπιες στιγμές... και ανάμεσά τους μεγάλα κενά, μήνες ολόκληροι, ακόμα και χρόνια. Πού βρισκόταν ο άνθρωπος τότε; Κάπως έτσι φτάνεις να αναλογιστείς το ερώτημα του Πέερ Γκιντ: «Πού ήμουν, εγώ, ο πλήρης άνθρωπος, ο πραγματικός άνθρωπος;»

Ποτέ δε γνωρίζουμε τον πλήρη άνθρωπο, αν και κάποιες φορές, σε φευγαλέες στιγμές, γνωρίζουμε τον πραγματικό άνθρωπο. Προσωπι-

κά έχω την εντύπωση πως οι αναμνήσεις του ανθρώπου αντιπροσωπεύουν εκείνες τις στιγμές που οσοδήποτε ασήμαντες κι αν φαντάζουν, σε κάθε περίπτωση αντιπροσωπεύουν τον εσωτερικό μας κόσμο και τον εαυτό μας στην πιο αληθινή μορφή του.

Είμαι σήμερα το ίδιο άτομο με εκείνο το σοβαρό κοριτσάκι με τις αχυρένιες μπουκλίτσες. Το σπίτι μέσα στο οποίο κατοικεί το πνεύμα μεγαλώνει, αναπτύσσει ένστικτα και προτιμήσεις και συναισθήματα και πνευματικές ικανότητες, όμως εγώ, η πραγματική Άγκαθα, είμαι η ίδια. Δε γνωρίζω την πλήρη Άγκαθα. Την πλήρη Άγκαθα πιστεύω τη γνωρίζει μονάχα ο θεός.

Να μαστε, λοιπόν, όλες μας, η μικρούλα Άγκαθα Μίλερ και η μεγάλη Άγκαθα Μίλερ, η Άγκαθα Κρίστι και η Άγκαθα Μαλόουαν, και προχωράμε... προς τα πού; Αυτό κανείς δεν το ξέρει... και αυτό βέβαια είναι που κάνει τη ζωή συναρπαστική. Από μικρή θεωρούσα τη ζωή συναρπαστική και εξακολουθώ να τη θεωρώ.

Και αυτό γιατί ο άνθρωπος γνωρίζει ελάχιστα για τη ζωή –μονάχα τον μικρό ρόλο του–, όπως ο ηθοποιός που έχει μονάχα δυο λόγια να πει στην Πρώτη Πράξη. Έχει ένα δακτυλογραφημένο κείμενο με τις στίχους του και αυτό είναι το μόνο που ξέρει. Δεν έχει διαβάσει ολόκληρο το έργο. Γιατί να το κάνει; Ο ρόλος του είναι να πει «Το τηλέφωνο έχει χαλάσει, Μαντάμ» και στη συνέχεια να αποσυρθεί στα παρασκήνια.

Όμως όταν σκωθεί η αυλαία, τη μέρα της παράστασης, θα ακούσει ολόκληρο το έργο και θα επιστρέψει στη σκηνή για να παραταχθεί μαζί με τους υπόλοιπους και να λάβει το χειροκρότημα.

Το να συμμετέχεις σε κάτι το οποίο καθόλου δεν αντιλαμβάνεσαι είναι νομίζω ένα από τα πλέον ενδιαφέροντα στοιχεία της ζωής.

Μου αρέσει να ζω. Υπήρξαν φορές που με έπιασε φοβερή απόγνωση, ένιωσα έντονη δυστυχία, γονάτισα από την οδύνη, όμως, παρ' όλα αυτά, εξακολουθώ να πιστεύω με απόλυτη βεβαιότητα ότι απλώς το να ζεις είναι ένα πολύ σπουδαίο πράγμα.

Οπότε αυτό που σκοπεύω να κάνω είναι να χαρώ τις απολαύσεις της μνήμης μου –δίχως βιασύνη– γράφοντας από λίγες σελίδες κάθε τόσο. Είναι ένα έργο το οποίο κατά πάσα πιθανότητα θα διαρκέσει χρόνια. Όμως γιατί το ονομάζω *έργο*; Απόλαυση είναι. Κάποτε είδα έναν παλιό κινέζικο πάπυρο, τον οποίο λάτρευα. Απεικόνιζε έναν ηλικιωμένο άντρα, καθισμένο κάτω από ένα δέντρο, να παίζει με έναν σπάγκο

που τύλιγε γύρω από τα δάχτυλά του. Ο τίτλος ήταν «Γέροντας απολαμβάνει τις χαρές της Ραστώνης». Δεν τον ξέχασα ποτέ.

Οπότε, εφόσον ξεκαθάρισα ότι απολαμβάνω τη ζωή μου, ώρα είναι μου φαίνεται να ξεκινήσω. Και παρότι δε νομίζω πως θα καταφέρω να διατηρήσω τη χρονολογική συνέχεια, μπορώ τουλάχιστον να προσπαθήσω να αρχίσω από την αρχή.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΣΦΙΛΑΝΤ

*Ο! ma chere maison; mon nid, mon gite
Le passe l'habite . . . Ο ma chere maison**

I

Ένα από τα πιο τυχερά πράγματα που μπορούν να σου συμβούν στη ζωή είναι να έχεις μια ευτυχισμένη παιδική ηλικία. Εγώ είχα μια πολύ ευτυχισμένη παιδική ηλικία. Είχα ένα σπίτι κι έναν κήπο που λάτρευα· μια σοφή και υπομονετική Γιαγιά· ως πατέρα και μητέρα δύο ανθρώπους που αγαπούσαν πολύ ο ένας τον άλλο και πέτυχαν στον γάμο τους και ως γονείς.

Ανατρέχοντας στο παρελθόν, αισθάνομαι πως το σπίτι μας ήταν πραγματικά ένα ευτυχισμένο σπίτι. Αυτό οφειλόταν εν πολλοίς στον πατέρα μου, καθώς ο πατέρας μου ήταν πολύ καλόγνωμος άνθρωπος. Η αξία τού να είναι κανείς καλόγνωμος δεν τυγχάνει της αναγνώρισης που πρέπει στην εποχή μας. Οι άνθρωποι έχουν την τάση να ρωτούν αν ο άλλος είναι ευφυής, εργατικός, αν συνεισφέρει στην ευημερία της κοινότητας, αν «μετράει» στην κοινωνία. Όμως ο Κάρολος Ντίκενς προσεγγίζει το ζήτημα κατά τρόπο θαυμάσιο στο *David Copperfield*:

«Είναι ο αδερφός σου καλόγνωμος άνθρωπος, Πέγκοτι;» ρώτησα επιφυλακτικά.

«Α, τι καλόγνωμος άνθρωπος που είναι!» αναφώνησε η Πέγκοτι.

Θέστε στον εαυτό σας την ίδια ερώτηση για τους περισσότερους φίλους και γνωστούς σας και ενδεχομένως να εκπλαγείτε με το πόσο σπάνια η απάντησή σας θα είναι ίδια με εκείνη της Πέγκοτι.

Σύμφωνα με τα σύγχρονα κριτήρια, ο πατέρας μου πιθανότατα δε

---

* Ω! αγαπημένο μου σπίτι· φωλιά μου, στέκι μου. Το παρελθόν συνεχίζει να ζει... Ω, αγαπημένο μου σπίτι. [Σ.τ.Μ.]

θα επιδοκιμαζόταν. Ήταν νωθρός άνθρωπος. Ήταν η εποχή των εισοδηματιών, κι εφόσον ήσουν εισοδηματίας δεν εργαζόσουν. Δεν υπήρχε μια τέτοια απαίτηση. Σε κάθε περίπτωση, έχω την υποψία πως ο πατέρας μου δε θα ήταν ιδιαίτερα καλός στη δουλειά.

Αναχωρούσε από το σπίτι μας στο Τορκί κάθε πρωί και πήγαινε στη λέσχη του. Επέστρεφε με ταξί για το μεσημεριανό φαγητό και το απόγευμα επέστρεφε στη λέσχη, έπαιζε χαρτιά όλο το απόγευμα και επέστρεφε στο σπίτι εγκαίρως ώστε να ντυθεί για το δείπνο. Στη διάρκεια της αγωνιστικής σεζόν, περνούσε τις ημέρες του στη Λέσχη Κρίκετ, της οποίας ήταν Πρόεδρος. Ενίοτε ασχολούνταν ερασιτεχνικά και με το θέατρο. Είχε πάμπολλους φίλους και καιρόταν να τους περιποιείται. Κάθε εβδομάδα στο σπίτι μας διοργανωνόταν ένα μεγάλο πάρτι, ενώ μαζί με τη μητέρα μου συνήθιζαν να δειπνούν εκτός σπιτιού άλλες δύο με τρεις φορές την εβδομάδα.

Αργότερα στη ζωή συνειδητοποίησα τον βαθμό στον οποίο έχαιρε της αγάπης των άλλων. Μετά τον θάνατό του άρχισαν να καταφθάνουν επιστολές από ολόκληρο τον κόσμο. Αλλά και ντόπιοι έμποροι, ταξιτζήδες, παλιοί εργαζόμενοι, κάθε τόσο όλο και κάποιος ηλικιωμένος με πλησίαζε και έλεγε: «Α! Θυμάμαι καλά τον κύριο Μίλερ. Δε θα τον ξεχάσω ποτέ. Δεν υπάρχουν πια πολλοί άνθρωποι σαν του λόγου του».

Και όμως, δε διέθετε κάποιο στοιχείο που τον έκανε να ξεχωρίζει. Δεν ήταν ιδιαίτερος ευφυής. Νομίζω πως είχε μια απλή και στοργική καρδιά και πραγματικά νοιαζόταν τους συνανθρώπους του. Είχε φοβερή αίσθηση του χιούμορ και έκανε τους ανθρώπους να γελάνε εύκολα. Δεν έτρεφε ίχνος κακίας, ίχνος ζήλιας, ενώ υπήρξε σχεδόν ασύλληπτα γενναιοδωρος. Επίσης, τον χαρακτήριζε μια φυσική ευτυχία και γαλήνη.

Η μητέρα μου ήταν εντελώς διαφορετική. Ήταν μια αινιγματική και συναρπαστική προσωπικότητα –περισσότερο δυναμική από ό,τι ο πατέρας μου–, εξαιρετικά πρωτότυπη στις απόψεις της, ντροπαλή και φοβερά ανασφαλής για τον εαυτό της και, κατά βάθος, νομίζω πως ήταν εκ φύσεως μελαγχολική.

Οι υπηρέτες και τα παιδιά της ήταν αφοσιωμένοι, ενώ η παραμικρή της λέξη γινόταν αμέσως σεβαστή. Θα μπορούσε να είχε γίνει πρώτης τάξεως εκπαιδευτικός. Οτιδήποτε σου έλεγε φάνταζε αυτομάτως συναρπαστικό και σημαντικό. Η επανάληψη την κούραζε και συνήθιζε να ηπνιά από το ένα θέμα στο επόμενο με τρόπο που κάποιες φορές έκανε

τον συνομιλητή της να σαστίζει. Όπως συχνά της έλεγε ο πατέρας μου, δε διέθετε ίχνος αίσθησης του χιούμορ. Στην κατηγορία αυτή εκείνη αντιδρούσε με πληγωμένη φωνή: «Το ότι δε βρίσκω αστείες κάποιες από τις ιστορίες σου, Φρεντ...» Οπότε ο πατέρας μου έσκαγε στα γέλια.

Ήταν περίπου δέκα χρόνια νεότερη από τον πατέρα μου και τον είχε λατρέψει από όταν ήταν κοριτσάκι δέκα χρόνων. Ενώσω εκείνος ήταν ένας ξένοιαστος νεαρός άντρας που ταξίδευε πότε στη Νέα Υόρκη και πότε στον νότο της Γαλλίας, η μητέρα μου, ένα συνεσταλμένο, ήσυχο κορίτσι, καθόταν στο σπίτι και τον σκεφτόταν, γράφοντας κάθε τόσο κάποιο ποίημα στο «άλμπουμ» της, ενώ κεντούσε ένα σημειωματάριο για εκείνον. Το σημειωματάριο αυτό, παρενθετικά, ο πατέρας μου το φύλαξε όλη του τη ζωή.

Ήταν ένα κλασικό βικτοριανό ρομάντζο, αλλά με έναν πλούτο βαθιών αισθημάτων πίσω του.

Είμαι υπόχρεη στους γονείς μου όχι μόνο επειδή *υπήρξαν* γονείς μου, αλλά επειδή κατάφεραν εκείνο το σπανιότατο κατόρθωμα, έναν ευτυχισμένο γάμο. Μέχρι στιγμής έχω υπόψη μου μόνο τέσσερις απολύτως επιτυχημένους γάμους. Άραγε υπάρχει κάποια συνταγή επιτυχίας; Δεν το νομίζω. Από τις τέσσερις περιπτώσεις που γνωρίζω, η μία αφορούσε μια κοπέλα δεκαεπτά χρόνων που γνώρισε έναν άντρα πάνω από δεκαπέντε χρόνια μεγαλύτερό της. Εκείνος της έλεγε πως ήταν αδύνατον να έχει πάρει τις αποφάσεις της. Εκείνη απαντούσε πως όχι μόνο τις είχε πάρει, αλλά είχε καταλήξει πως θα τον παντρευόταν εδώ και τρία χρόνια! Ο έγγαμος βίος τους περιπλέχθηκε ακόμα περισσότερο λόγω του ότι συγκατοίκησαν πρώτα με τη μία και ύστερα με την άλλη πεθερά, παράγοντας ικανός να γονατίσει τις περισσότερες συζυγικές συμμαχίες. Η σύζυγος είναι ψύχραιμη και τη χαρακτηρίζει ένας εσωτερικός δυναμισμός. Μου θυμίζει κάπως τη μητέρα μου, αν και δε διαθέτει ούτε την ευφυΐα ούτε τα πνευματικά της ενδιαφέροντα. Έχουν αποκτήσει τρία παιδιά, τα οποία έχουν προ πολλού πάρει τον δρόμο τους στη ζωή. Η κοινή τους πορεία μετρά πάνω από τριάντα χρόνια και παραμένουν αφοσιωμένοι ο ένας στον άλλο. Μια άλλη περίπτωση ήταν εκείνη ενός νεαρού άντρα με μια γυναίκα δεκαπέντε χρόνια μεγαλύτερή του και ήδη χήρα. Εκείνη απέρριψε πολλές φορές τις προτάσεις του, τελικά τον δέχτηκε και έζησαν ευτυχισμένα μέχρι τον θάνατό της, τριάντα πέντε χρόνια αργότερα.

Η μητέρα μου Κλάρα Μπέμερ γνώρισε τη δυστυχία ως παιδί. Ο πατέρας της, αξιωματικός του Στρατού, γκρεμίστηκε από το άλογό του και τραυματίστηκε θανάσιμα, οπότε η γιαγιά μου απέμεινε νέα και υπέροχη χήρα με τέσσερα παιδιά, σε ηλικία είκοσι επτά ετών, έχοντας για μόνη βοήθεια μια σύνταξη χηρείας. Τότε ήταν που η μεγαλύτερη αδερφή της, η οποία είχε παντρευτεί πρόσφατα έναν πλούσιο Αμερικανό, ήταν ο δεύτερος γάμος του, της έγραψε προτείνοντάς της να υιοθετήσει ένα από τα παιδιά της και να το μεγαλώσει σαν δικό της.

Για την ανήσυχη νεαρή χήρα, η οποία πάσχιζε απεγνωσμένα με τη Βελόνα της να θρέψει και να μορφώσει τέσσερα παιδιά, ήταν αδύνατον να απορριφθεί μια τέτοια πρόταση. Από τα τρία αγόρια και το ένα κορίτσι, επέλεξε το κορίτσι· είτε επειδή της φάνηκε πως τα αγόρια θα μπορούσαν να βρουν τον δρόμο τους στη ζωή, ενώ το κορίτσι είχε ανάγκη τα πλεονεκτήματα μιας άνετης ζωής, είτε επειδή, όπως ανέκαθεν πίστευε η μητέρα μου, επειδή νοιαζόταν περισσότερο τα αγόρια. Η μητέρα μου έφυγε από το Τζέρσεϊ και βρέθηκε στον βορρά της Αγγλίας, σε ένα ξένο σπίτι. Νομίζω πως η πικρία που ένιωσε, η βαθιά πληγή που της προκάλεσε η αίσθηση πως δεν την ήθελε η μητέρα της χρωμάτισαν τη στάση της απέναντι στη ζωή. Την έκαναν δύσπιστη απέναντι στον εαυτό της και καχύποπτη απέναντι στην αγάπη των άλλων. Η θεία της ήταν μια καλοσυνάτη γυναίκα, καλότροπη και γενναιοδωρη, όμως δεν μπορούσε να αντιληφθεί τα αισθήματα ενός παιδιού. Η μητέρα μου είχε όλα τα λεγόμενα πλεονεκτήματα ενός άνετου σπιτιού και μιας καλής μόρφωσης, όμως αυτό που έχασε και τίποτα δε στάθηκε ικανό να το αναπληρώσει ήταν η ξένοιαστη ζωή με τα αδέρφια της στο *δικό της σπίτι*. Αρκετές φορές έχω διαβάσει σε στήλες αλληλογραφίας ερωτήματα από γονείς που πασχίζουν να αποφασίσουν αν θα πρέπει να αφήσουν ένα παιδί να μεγαλώσει σε ένα άλλο σπίτι λόγω των «πλεονεκτημάτων που θα έχει και τα οποία εγώ δεν μπορώ να της προσφέρω, όπως, για παράδειγμα, μιας πρώτης τάξεως μόρφωση». Σε κάθε περίπτωση, μου έρχεται να φωνάξω: Μην αφήσετε το παιδί να φύγει. Το δικό της σπίτι, το αίμα της, η ασφάλεια του να ανήκει σε μια οικογένεια... μπροστά σε αυτά, τι αξία έχει ακόμα και η καλύτερη μόρφωση στον κόσμο;

Η μητέρα μου ήταν βαθιά απογοητευμένη στη νέα της ζωή. Κάθε νύχτα έκλαιγε μέχρι να αποκοιμηθεί, έχασε βάρος και κλόμιασε και τε-

λικά αρρώστησε τόσο ώστε η θεία της φώναξε έναν γιατρό. Ήταν ένας ηλικιωμένος, έμπειρος άνθρωπος, και αφού μίλησε με το κοριτσάκι, πήγε στη θεία της και είπε: «Το παιδί νοσταλγεί το σπίτι του». Η θεία της έμεινε κατάπληκτη, δεν μπορούσε να το πιστέψει. «Αχ, όχι», είπε. «Δεν μπορεί να ισχύει κάτι τέτοιο. Η Κλάρα είναι ένα καλό, ήσυχο παιδί, ποτέ δε δημιουργεί πρόβλημα και είναι πολύ ευτυχισμένη». Όμως ο ηλικιωμένος γιατρός επέστρεψε στο κορίτσι και του μίλησε ξανά. Είχε αδέρφια, σωστά; Πόσα; Και πώς τα έλεγαν; Οπότε το παιδί ξέσπασε σε ασυγκράτητα κλάματα και η όλη ιστορία ήρθε στο φως.

Το ότι μίλησε για αυτό που τη βάραινε εκτόνωσε κάπως την πίεση, όμως δεν απαλλάχθηκε ποτέ από την αίσθηση πως «δεν την ήθελε» η μητέρα της. Νομίζω πως μέχρι την ημέρα που έφυγε από τον κόσμο δε συχώρεσε τη γιαγιά μου. Δέθηκε πολύ με τον Αμερικανό «θείο» της. Εν τω μεταξύ, εκείνος ήταν άρρωστος, όμως είχε μεγάλη συμπάθεια στη μικρούλα Κλάρα κι εκείνη συχνά ερχόταν και του διάβαζε από το αγαπημένο της βιβλίο, *The King of the Golden River*. Όμως η πραγματική παρηγοριά στη ζωή της ήταν οι περιοδικές επισκέψεις του θετού γιου της θείας της, του Φρεντ Μίλερ, του «Ξάδερφου Φρεντ», όπως τον έλεγε. Την εποχή εκείνη αυτός ήταν περίπου είκοσι χρόνων και έδειχνε πάντοτε ιδιαίτερη καλοσύνη στη μικρή του «ξαδέρφη». Μια μέρα, όταν εκείνη ήταν περίπου έντεκα χρόνων, ο Φρεντ είπε στη μητριά του: «Τι πανέμορφα μάτια που έχει η Κλάρα!»

Η Κλάρα, που ανέκαθεν θεωρούσε τον εαυτό της φοβερά αδιάφορο, ανέβηκε επάνω και κοιτάχτηκε επίμονα στον μεγάλο καθρέφτη στην τουαλέτα της θείας της. Τελικά, ίσως τα μάτια της να ήταν *πράγματι* συμπαθητικά... Αισθάνθηκε απίστευτα τονωμένη. Από εκείνο το σημείο και μετά η καρδιά της δόθηκε αμετάκλητα στον Φρεντ.

Στην Αμερική, ένας παλιός οικογενειακός φίλος είπε στον ξένοιστο νεαρό: «Φρέντι, μια μέρα θα την παντρευτείς εκείνη την Αγγλιδούλα ξαδέρφη σου».

Εμβρόντητος, εκείνος απάντησε: «Την Κλάρα; Παιδί είναι».

Όμως ανέκαθεν έτρεφε ένα ιδιαίτερο συναίσθημα για εκείνο το παιδί που τον λάτρευε. Φύλαξε τα παιδιάστικα γράμματά της και τα ποιήματα που του έστειλε και μετά από μια μακρά σειρά φλερτ με διάφορες γοητευτικές και εύστοφες δεσποινίδες στη Νέα Υόρκη (μεταξύ των οποίων και η Τζένι Τζέρομ, μετέπειτα λαίδη Τσόρτσιλ, σύζυγος του Ρά-

ντολφ) επέστρεψε στην Αγγλία προκειμένου να ζητήσει από την ήσυχη ξαδερφούλα του να γίνει σύζυγός του.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η μητέρα μου αρνήθηκε κατηγορηματικά.

«Γιατί;» τη ρώτησα κάποτε.

«Επειδή ήμουν άχαρη», απάντησε.

Ένας απίστευτος αλλά απολύτως έγκυρος λόγος για την ίδια.

Ο πατέρας μου δεν εννοούσε να καμφθεί. Επανήλθε στη συνέχεια και αυτή τη φορά η μητέρα μου ξεπέρασε τις ανησυχίες της και μάλλον διστακτικά συμφώνησε να τον παντρευτεί, αν και φοβόταν πως ο Φρεντ θα την έβρισκε «απογοητευτική».

Κάπως έτσι παντρεύτηκαν, και το πορτρέτο της που έχω, ντυμένη με το νυφικό της, αποτυπώνει ένα πανέμορφο, σοβαρό πρόσωπο, με σκούρα μαλλιά και μεγάλα καστανά μάτια.

Προτού γεννηθεί η αδερφή μου μετακόμισαν στο Τορκί, τα χρόνια εκείνα δημοφιλής χειμερινός προορισμός, που απολάμβανε το κύρος το οποίο αργότερα θα περιέβαλε τη Ριβιέρα, και εγκαταστάθηκαν σε ένα επιπλωμένο σπίτι. Ο πατέρας μου ήταν μαγεμένος με το Τορκί. Λάτρευε τη θάλασσα. Είχε αρκετούς φίλους εγκατεστημένους εκεί, ενώ και άλλοι, Αμερικανοί, έρχονταν να περάσουν τον χειμώνα. Η αδερφή μου η Ματζ γεννήθηκε στο Τορκί και λίγο μετά ο πατέρας και η μητέρα μου αναχώρησαν για την Αμερική, όπου τον καιρό εκείνο υπολόγιζαν πως θα εγκατασταθούν μόνιμα. Οι παππούδες του πατέρα μου βρίσκονταν ακόμα στη ζωή και μετά τον θάνατο της μητέρας του στη Φλόριντα, εκείνοι τον είχαν μεγαλώσει στην ήσυχη επαρχία της Νέας Αγγλίας. Τους είχε μεγάλη αδυναμία κι εκείνοι ανυπομονούσαν να δουν τη σύζυγο και την κορούλα του. Ο αδερφός μου γεννήθηκε στο διάστημα της παραμονής τους στην Αμερική. Κάποια στιγμή αργότερα ο πατέρας μου αποφάσισε να επιστρέψει στην Αγγλία. Δεν είχε προλάβει να έρθει και προέκυψαν κάποια επαγγελματικά προβλήματα, τα οποία τον ανάγκασαν να επιστρέψει στη Νέα Υόρκη. Πρότεινε στη μητέρα μου να εγκατασταθεί σε ένα επιπλωμένο σπίτι στο Τορκί και να παραμείνει εκεί έως ότου επιστρέψει εκείνος.

Έτσι, η μητέρα μου ξεκίνησε την αναζήτηση επιπλωμένων σπιτιών στο Τορκί. Επέστρεψε με μια θριαμβευτική ανακοίνωση: «Φρεντ, αγόρασα σπίτι!»

Ο πατέρας μου μόνο που δεν έπεσε ξερός. Εξακολουθούσε να λογαριάζει πως θα έμεναν στην Αμερική.

«Μα γιατί το έκανες αυτό;» ρώτησε.

«Επειδή μου άρεσε το σπίτι», εξήγησε η μητέρα μου.

Είχε δει, όπως προέκυψε, περίπου τριάντα πέντε σπίτια, όμως μονάχα ένα της άρεσε, κι εκείνο το σπίτι ήταν διαθέσιμο μόνο προς πώληση, οι ιδιοκτήτες του δεν ήθελαν να το νοικιάσουν. Οπότε η μητέρα μου, η οποία διέθετε δύο χιλιάδες λίρες, κληρονομιά από τον σύζυγο της θείας μου, είχε προστρέξει στη θεία μου, η οποία διαχειριζόταν το ποσό αυτό για λογαριασμό της, και από κοινού προχώρησαν άμεσα στην αγορά του σπιτιού.

«Μα θα μείνουμε εκεί μονάχα έναν χρόνο», βόγκηξε ο πατέρας μου, «το πολύ».

Η μητέρα μου, που πάντοτε πιστεύαμε πως είχε την ικανότητα να διαβλέπει το μέλλον, απάντησε πως τίποτα δεν τους εμπόδιζε να το πουλήσουν αργότερα. Ενδεχομένως να διέκρινε αμυδρά την οικογένειά της να κατοικεί στο σπίτι αυτό για πολλά χρόνια.

«Λάτρευσα το σπίτι με το που μπήκα μέσα», επέμενε εκείνη. «Έχει μια υπέροχα γαλήνια ατμόσφαιρα».

Το σπίτι ανήκε σε ένα ζευγάρι ονόματι Μπράουν, οι οποίοι ήταν Κουάκεροι, και όταν η μητέρα μου, διστακτικά, εξέφρασε τη συμπάθειά της προς την κυρία Μπράουν που θα έπρεπε να φύγει από το σπίτι όπου είχε ζήσει τόσα χρόνια, η ηλικιωμένη γυναίκα είπε καλοσυνάτα: «Χαίρομαι που σκέφτομαι πως θα ζεις εσύ εδώ με τα παιδιά σου, καλή μου».

Ήταν, όπως έλεγε η μητέρα μου, σαν μια ευλογία.

Ειλικρινά πιστεύω πως εκείνο το σπίτι ήταν ευλογημένο. Ήταν ένα μάλλον συνηθισμένο κτίριο, όχι στις δημοφιλείς συνοικίες του Τορκί, το Γουόρμπερι ή το Λίκομπ, αλλά στην απέναντι άκρη της πόλης, στο παλαιότερο τμήμα της, το Τορ Μόχουν. Την εποχή εκείνη ο δρόμος στον οποίο ήταν χτισμένο οδηγούσε σχεδόν κατευθείαν στην εύφορη επαρχία του Ντέβον, γεμάτη μονοπάτια και αγρούς. Το όνομα του σπιτιού ήταν Άσφιλντ και υπήρξε, με κάποιες ενδιάμεσες διακοπές, το σπίτι μου όλη μου τη ζωή.

Και αυτό γιατί ο πατέρας μου τελικά δεν εγκαταστάθηκε στην Αμερική. Του άρεσε το Τορκί τόσο πολύ, ώστε αποφάσισε να μην το αποχωριστεί. Βολεύτηκε στη λέσχη του, με τα χαρτιά και τους φίλους του. Η μητέρα μου απεχθανόταν τη ζωή κοντά στη θάλασσα, αντιπαθούσε τις κοινωνικές συναθροίσεις και της ήταν αδύνατον να παίξει οποιο-

δήποτε παιχνίδι με τράπουλα. Όμως ζούσε ευτυχισμένη στο Άσφιλντ και οργάνωνε μεγάλα πάρτι, παρευρισκόταν σε διάφορες εκδηλώσεις και τα ήσυχα βράδια στο σπίτι ρωτούσε τον πατέρα μου με δίψα να της μεταφέρει τα τοπικά δράματα της περιοχής και τα όσα είχαν συμβεί στη λέσχη εκείνη την ημέρα.

«Τίποτα», απαντούσε ευτυχής ο πατέρας μου.

«Μα δεν μπορεί, Φρεντ, *κάποιος* πρέπει να είπτε κάτι ενδιαφέρον, σωστά;»

Ο πατέρας μου μεμιάς σπάει το κεφάλι του να θυμηθεί, όμως δεν του έρχεται κάτι. Λέει πως ο Μ. παραμένει τόσο τσιγκούνης, ώστε δεν αγοράζει την πρωινή εφημερίδα, παρά έρχεται στη λέσχη, διαβάζει τις ειδήσεις εκεί και ύστερα θέλει να τις διηγηθεί στα υπόλοιπα μέλη. «Να σας πω, παιδιά, είδατε τι γράφει εδώ για τη Βορειοδυτική Μεθόριο...» κτλ. Όλοι είναι πολύ ενοχλημένοι, καθώς ο Μ. είναι ένα από τα πλουσιότερα μέλη της λέσχης.

Η μητέρα μου, που τα έχει ξανακούσει όλα αυτά, δεν ικανοποιείται. Ο πατέρας μου σωπαίνει και πάλι, ευχαριστημένος πως όλα είναι καλά. Γέρνει στην πλάτη της πολυθρόνας του, τεντώνει τα πόδια του προς τη φωτιά και ξύνει ελαφρά το κεφάλι του (απαγορευμένη συνήθεια!).

«Τι σκέφτεσαι τώρα, Φρεντ;» ρωτά επιτακτικά η μητέρα μου.

«Τίποτα», αποκρίνεται ο πατέρας μου με απόλυτη ειλικρίνεια.

«Είναι *αδύνατον* να μη σκέφτεσαι *κάτι!*»

Ξανά και ξανά, η δήλωση αυτή αφήνει κατάπληκτη τη μητέρα μου. Για εκείνη είναι κάτι αδιανόητο. Στον δικό της νου, οι σκέψεις κλωθογυρίζουν με την ταχύτητα χελιδονιών σε πτήση. Όχι μόνο δεν μπορεί να μη σκέφτεται κάτι, συνήθως σκέφτεται τρία πράγματα ταυτόχρονα.

Όπως έμελλε να συνειδητοποιήσω πολλά χρόνια αργότερα, οι σκέψεις της μητέρας μου εμφάνιζαν πάντοτε μια ελαφρά απόκλιση σε σχέση με την πραγματικότητα. Έβλεπε το σύμπαν περισσότερο ζωηρόχρωμο από ό,τι ήταν, τους ανθρώπους καλύτερους ή χειρότερους από ό,τι ήταν. Ίσως επειδή τα παιδικά της χρόνια ήταν ήσυχη, συνεσταλμένη και τα συναισθήματά της καλά κρυμμένα κάτω από την επιφάνεια, είχε την τάση να βλέπει τον κόσμο μέσα από ένα θεατρικό πλαίσιο, το οποίο ενίοτε άγγιζε το μελόδραμα. Η δημιουργική φαντασία της ήταν τόσο δυνατή, ώστε της ήταν αδύνατον να βλέπει τα πράγματα βαρετά ή συνηθισμένα. Εκτός αυτού, εκδήλωνε αλλόκοτες εξάρσεις διαίσθη-

σης, ξαφνικά ήξερε τι σκεφτόταν ο άλλος. Τον καιρό που ο αδερφός μου ήταν νέος και υπηρετούσε στον Στρατό, αντιμετώπιζε κάποιες οικονομικές δυσκολίες τις οποίες δε σκόπευε να αποκαλύψει στους γονείς του, όμως εκείνη τον αιφνιδίασε ένα βράδυ κοιτάζοντάς τον έτσι όπως καθόταν, συνοφρυωμένος και ανήσυχος. «Τι πράγματα είναι αυτά, Μόντι», του είπε, «πήγες να βρεις ανθρώπους να σε δανείσουν. Προσπαθείς να μαζέψεις χρήματα, πατώντας στη διαθήκη του παππού σου; Δεν είναι σωστά πράγματα αυτά. Καλύτερα να πας στον πατέρα σου και να του μιλήσεις».

Η ικανότητά της να εκτοξεύει τέτοιου είδους σχόλια δεν έπαψε ποτέ να εκπλήσσει την οικογένειά της. Η αδερφή μου είπε κάποτε: «Ό,τι δε θέλω να ξέρει η μητέρα δεν το σκέφτομαι καν, αν βρίσκεται στο δωμάτιο».

*Μ' αρέσει η ζωή. Υπήρξαν φορές που ήμουν βαθιά
απελπισμένη, αβάσταχτα δυστυχής, βουτηγμένη στη θλίψη,
αλλά μέσα από όλα αυτά είμαι απόλυτα πεπεισμένη
ότι απλώς και μόνο το να ζεις είναι σπουδαίο πράγμα.*

Γεννήθηκε το 1890. Γύρισε τον κόσμο, παντρεύτηκε δύο φορές, υπήρξε ερασιτέχνις αρχαιολόγος, δεινή σέρφερ, εθελόντρια νοσοκόμα και Dame, τίτλος που της απένειμε η Βασίλισσα του Ηνωμένου Βασιλείου για το έργο της. Ήταν μια από τις λίγες γυναίκες της εποχής της που επιβλήθηκαν με αυτό που έκαναν και όχι με αυτό που έκανε ο πατέρας ή ο σύζυγός τους.

Πρώτα και πάνω απ' όλα, υπήρξε συγγραφέας. Για την ακρίβεια, η πιο δημοφιλής συγγραφέας όλων των εποχών.

Ποια ήταν όμως στην προσωπική της ζωή η Άγκαθα Κρίστι; Από πού αντλούσε την έμπνευσή της, τη δύναμή της και την αστείρευτη αγάπη της για ζωή;

Η δημιουργός του Ηρακλή Πουαρό και της μισ Μαρπλ υπογράφει την αυτοβιογραφία της. Ένα εξομολογητικό και συναρπαστικό κείμενο που επιτρέπει μια διεισδυτική ματιά στην ψυχή μιας ιδιοφυΐας, ενός ελεύθερου πνεύματος, ενός ξεχωριστού ανθρώπου.

AGATHA
CHRISTIE

2 ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psychogios.gr

ISBN: 978-618-01-2823-9

9 786180 128239

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 22248

Γ Ι Α Α Ν Α Γ Ν Ω Σ Τ Ε Σ Μ Ε Α Π Α Ι Τ Η Σ Ε Ι Σ